

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК І ДІВЧАТ- МІГРАНТОК, БІЖЕНОК ТА ШУКАЧОК ПРИТУЛКУ

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК
для державних
органів

Практичний посібник для державних органів із впровадження Рекомендації Ради Європи щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку

Усі запити щодо
відтворення/перекладу всього або
частини цього документа слід
надсилати до Директорату з
комунікацій Ради Європи
(F-67075 Страсбург Седекс або
publishing@coe.int).

Усю іншу кореспонденцію щодо цього
документа слід направляти до
Генерального директорату з питань
демократії та людської гідності.

Верстка:
Жак Ломбар, Insécable.

Фото:
© Рада Європи / Сандро Велтін,
Shutterstock (с. 34)

© Рада Європи, жовтень 2025 р.

Зміст

ВСТУП	5
МЕТА ЦЬОГО ПОСІБНИКА	7
ВИЗНАЧЕННЯ ТА ТЕРМІНОЛОГІЯ	9
ЗАГАЛЬНІ ЗАХОДИ	13
РОЗДІЛ 1 – ВЗАЄМОЗВ'ЯЗАНІ ПОЛОЖЕННЯ	17
Заборона дискримінації	18
Дівчата	20
Доступ до інформації	24
Доступ до правосуддя	25
Штучний інтелект (ШІ), автоматизоване прийняття рішень та захист даних	26
Співпраця з громадянським суспільством	28
Збір, вивчення та моніторинг даних	29
РОЗДІЛ 2 – ЗАХИСТ, ПІДТРИМКА ТА УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ СИТУАЦІЯМИ	31
Захист і підтримка	32
Надзвичайний стан та кризовий менеджмент	37
РОЗДІЛ 3 – ПРИБУТТЯ	39
Інформація та процедури до прибуття	40
Транзитні та приймальні пункти	40
Притулок	43
Транскордонні заходи	45
РОЗДІЛ 4 – ПРОЖИВАННЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ	47
Медичні послуги	48
Соціальні послуги, соціальне забезпечення та житло	49
Інтеграція та участь у суспільному житті	50
Освіта	51
Працевлаштування та розширення економічних прав і можливостей	53
Дозволи на проживання	55
Возз'єднання сім'ї	57
Утримання під вартою	58
РОЗДІЛ 5 – ПОВЕРНЕННЯ	61
ВІДПОВІДНІ МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ	64

Вступ

У травні 2022 року Комітет міністрів Ради Європи прийняв [Рекомендацію CM/Rec\(2022\)17 щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку](#).

Рекомендація є комплексним набором керівних принципів, який в одному документі зручно об'єднує відповідні договори Ради Європи, зокрема такі стандарти, як [Європейська конвенція з прав людини](#), [Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству](#) та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) та [Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами](#) (Конвенція щодо боротьби з торгівлею людьми). Вона також враховує [Конвенцію ООН про статус біженців 1951 року та Протокол 1967 року](#) (до Конвенції про статус біженців 1951 року) у поточному підході, що зважає на гендерні та вікові особливості.

При розробці рекомендацій було враховано динаміку ситуації щодо жінок і дівчат-мігранток, біженок і шукачок притулку за останні кілька десятиліть, а також значні зміни в концепціях, політиці та правових інструментах, пов'язаних із гендерною рівністю, міграцією та наданням притулку на національному та міжнародному рівнях. Ця робота також ґрунтувалася на визнанні того, що досвід міграції для жінок і чоловіків є різним і що для усунення існуючих прогалин у сфері запобігання та захисту необхідно вжити додаткових зусиль.

Жінки та дівчата непропорційно часто стають жертвами насильства, характерного саме для них за ознакою статі. Жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку можуть бути особливо вразливими до насильства, торгівлі людьми, експлуатації та жорстокого поводження. Вони також можуть стикатися з численними та перехресними формами дискримінації та переслідувань у своїх країнах походження, під час подорожі та транзиту і/або в країнах призначення.

Виклики, пов'язані з різними кризами, міграційними потоками та зростанням глобальних конфліктів, зокрема ситуацією в Україні від початку військової агресії Росії у 2022 році, демонструють важливість урахування гендерних аспектів та питань прав дітей у міграційній політиці. Такий гендерно-чутливий підхід описаний у Керівних принципах з питань міжнародного захисту № 1 2002 року [Управління Верховного комісара ООН у справах біженців \(УВКБ ООН\): Гендерно зумовлене переслідування у контексті Статті 1A\(2\) Конвенції 1951 року та/або Протоколу 1967 року про статус біженців](#).

Ця публікація базується на «Посібнику із впровадження рекомендації Ради Європи щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку», підготовленому Радою Європи у квітні 2024 року в рамках «Проекту «Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні - Етап II». Спочатку проект був розроблений для підтримки реформ національного законодавства та політики, пов'язаних із боротьбою з домашнім насильством, але після початку російської агресії проти України в лютому 2022 року його було скориговано з метою кращого задоволення потреб жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку, зокрема тих, які зазнали сексуального насильства в результаті конфлікту.

Мета цього посібника

Цей посібник є практичним інструментом підвищення обізнаності, покликаним допомогти державним органам у впровадженні [Рекомендації CM/Rec\(2022\)17 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку](#).

Держави можуть уже мати чинні політики або працювати над реалізацією прав жінок та дівчат-мігранток. Пропонуємо користувачам коригувати та застосовувати вміст цього посібника до їхнього місцевого контексту з використанням свого професійного досвіду та судження.

У різних розділах посібника ви знайдете короткий опис того, чому ця тема є важливою, а також контрольний список, який допоможе у розробці та впровадженні законодавства та політики.

Визначення та термінологія

Мігрант(-ка)	Немає міжнародно узгодженого визначення терміну «мігрант(-ка)», проте рекомендовано застосовувати інклюзивний підхід.
Біженець(-ка)	Для цілей рекомендації щодо захисту прав жінок та дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку термін «біженець(-ка)» включає осіб, яких визнано біженцями згідно з Женевською конвенцією про статус біженців від 1951 року, зі змінами згідно з Протоколом до неї від 1967 року (далі за текстом — «Конвенція 1951 року»), або осіб, які наразі користуються будь-якою альтернативною формою міжнародного чи європейського гуманітарного, субсидіарного чи тимчасового захисту.
Жінки та дівчата-шукачки притулку	У цій рекомендації до «жінок та дівчат-шукачок притулку» належать особи, які звернулися за вищеписаним захистом.
Дівчата	Термін «дівчата» охоплює усіх дівчат віком до 18 років.
Торгівля людьми (Див. статтю 4 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми)	Торгівля людьми означає «вербування, перевезення, передача, переховування або прийом осіб шляхом погрози або застосування сили чи іншої форми примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або вразливим становищем або надання чи отримання платежів чи пільг для отримання згоди особи, яка контролює іншу особу, з метою експлуатації. Експлуатація охоплює принаймні експлуатацію проституції інших осіб чи інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство чи подібну до рабства практику, поневолення або вилучення органів».

Підстави для дискримінації	Дискримінація може ґрунтуватися на різних ознаках, таких як стать, гендер, «раса»,¹ колір шкіри, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне чи соціальне походження, приналежність до національної меншини, майновий стан, народження, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність і самовираження, статеві характеристики, вік, стан здоров'я, інвалідність, сімейний стан, статус мігранта чи біженця чи інший статус (Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2024–2029 роки).
Міжсекторальний підхід	Міжсекторальний підхід може дозволити зрозуміти складніші форми дискримінації, відчуження та насильства, яким можуть піддаватися люди. Різні підстави, на яких ґрунтується така дискримінація, можуть перетинатися, що призводить до унікального життєвого досвіду та вразливості. У контексті політики гендерної рівності міжсекторальний підхід можна використовувати для розуміння, урахування та розв'язання взаємозв'язків між гендером і статтю та іншими особистими характеристиками / статусами, перерахованими вище, і пов'язаними з цим складними формами дискримінації. Будь-яка людина може бути вразливою до цих форм дискримінації, але певні групи жінок і дівчат особливо схильні до них, і тому вони можуть отримати переваги від міжсекторального підходу до політики гендерної рівності (Стратегія гендерної рівності на 2024–2029 роки).

1. Оскільки всі люди належать до одного виду, Комітет міністрів, як і Європейська комісія проти расизму та нетерпимості (ЕКРН), відкидає теорії, що ґрунтуються на існуванні різних «рас». Однак, у цьому документі термін «раса» використовується для того, щоб переконатися, що ті люди, які зазвичай і помилково сприймаються як належні до «іншої раси», не будуть позбавлені захисту, передбаченого законодавством.

Множинна дискримінація	Означає дискримінацію за двома або більше переліченими ознаками, наприклад, за ознакою релігії та статі, як це відбувається у випадку мусульманок (<i>Глосарій Європейської комісії проти расизму та нетерпимості</i>).
Діти без супроводу	Діти, які були розлучені як із батьками, так і з родичами, і про них не піклується дорослий, який за законом чи звичаєм відповідає за це (<i>Комітет ООН з прав дитини, Загальний коментар № 6, 2005 р.</i>).
Дитина, розлучена з родиною	Дитина, яка була розлучена з обома батьками або з їхнім попереднім законним чи традиційним основним опікуном, але не обов'язково з іншими родичами. Тому до них можуть належати діти, яких супроводжують інші дорослі члени сім'ї (<i>Загальний коментар № 6 Комітету ООН з прав дитини, 2005 р.</i>).

Мігранти без документів

Рекомендація має інклюзивний підхід і охоплює права жінок та дівчат-мігрантів без документів.

З точки зору прав людини, краще не використовувати термін «нелегальні» мігранти, а використовувати терміни «**мігранти без документів**» або «**мігранти в незаконному становищі**».

Термін «нелегальний» має кримінальне забарвлення. Особа не є «нелегальною», а міграція - не злочин.

Термін «нелегальний» є дискримінаційним: як статус застосовується лише до мігрантів і використовується для позбавлення їх прав.

Термін «нелегальний» негативно впливає на політику та суспільне сприйняття міграції.

Загальні заходи

Метою рекомендації щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку є забезпечення кращого захисту всіх жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку. З метою виконання рекомендації заохочується застосування широкого, інклюзивного підходу, щоб забезпечити захист усіх жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку від актів багаторазової та перехресної дискримінації, насильства та експлуатації.

Загальні заходи, які повинні вжити держави-члени Ради Європи

- ☐ **Вжити всіх необхідних заходів для поширення і застосування принципів**, визначених у цій рекомендації та додатку до неї, спрямованих на забезпечення дієвого доступу і реалізації прав для жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.
- ☐ **Перекласти та розповсюдити рекомендацію** серед відповідних органів влади та зацікавлених сторін.
- ☐ **Здійснювати періодичну перевірку** вжитих заходів та прогресу, досягнутого у цій сфері, в межах компетентних координаційних комітетів та органів Ради Європи.

Держави-члени Ради Європи зобов'язані впроваджувати заходи, перелічені в додатку до рекомендації, перекладати та поширювати рекомендацію, а також регулярно переглядати її виконання. Додаток до рекомендації охоплює широке коло питань у сфері прав людини, які розглядаються різними видами державних органів та служб, а також іншими зацікавленими сторонами.

Ці питання описані в розділах 1–5 цього посібника і включають: заборону дискримінації, конкретні міркування щодо дівчат, надання інформації, розширення можливостей, підвищення обізнаності, просування прав людини, доступ до правосуддя, штучний інтелект, автоматизоване прийняття рішень та захист даних; громадянське суспільство; збір даних, дослідження та моніторинг; захист та підтримка; надзвичайний стан та кризовий менеджмент; прибуття, транзит та приймальні центри; притулок; транскордонні заходи; проживання та інтеграція; утримання під вартою та повернення.

ДОЗВІЛ НА ПРОЖИВАННЯ
МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ
ПРИТУЛОК ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ПОСЛУГИ ПІДТРИМКИ
ВОЗЗ'ЄДНАННЯ СІМ'Ї ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ
ПРИЙОМ ТА РОЗМІЩЕННЯ СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ
УТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ
СИТУАЦІЯМИ ДІВЧАТА
ВІДСУТНІСТЬ ДИСКРИМІНАЦІЇ
ВРАЗЛИВІСТЬ БЕЗПЕКА ТА ГІГІЄНА
ГРОМАДСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК
ТРАНСКОРДОННІ ЗАХОДИ НЕПРИПУСТИМІСТЬ
ПРИМУСОВОГО ПОВЕРНЕННЯ
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ НАВЧАННЯ
ПЕРСОНАЛУ
БЕЗПЕЧНІ КРАЇНИ ТА ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ
ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ТА СЕКСУАЛЬНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ЖІНОЧИЙ ПЕРСОНАЛ

Розділ 1

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відсутність дискримінації

Дискримінація є одним з найпоширеніших порушень прав людини та заборонена законом. Термін означає «інакше поводження без об'єктивних та розумних підстав з особами у відносно схожих ситуаціях».

Дискримінація стосовно жінок може призвести до толерування насильства стосовно жінок. Статус мігранта, громадянство або його відсутність та інші чинники (див. «[Термінологія](#)», стор. 10) можуть створити сукупні недоліки, і тому жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку часто зазнають множинних та перехресних форм дискримінації. Крім того, становище мігрантів, зокрема мігранток, у країнах, що їх приймають, та ставлення до них можуть сприяти виникненню дискримінаційних ситуацій. Комплексні та гендерно-чутливі заходи в цій сфері мають вирішальне значення в контексті постійної расової дискримінації та значного зростання антимусульманської ненависті та дискримінації в багатьох державах-членах Ради Європи, як неодноразово підкреслювала ЄКПН.

Жінки зі статусом мігранток без документів зазнають підвищеного ризику насильства, експлуатації та дискримінації. Часто вони не мають доступу до медичних послуг і не повідомляють про дискримінацію та злочини, з якими стикаються, через страх депортації. Рекомендація заохочує держав вжити заходів для посилення здатності жінок і дівчат-мігранток без документів отримати доступ до їхніх основних прав.

Перелік заходів для забезпечення міжсекторального та недискримінаційного підходу

- ☐ Ідентифікувати та боротися з конкретними формами дискримінації, актуальної для вашої країни та культури, і тими, що поширені у спільнотах мігрантів.
- ☐ Підвищувати обізнаність політиків та інших співробітників про множинні та перехресні форми дискримінації, з якими стикаються мігрантки, біженки та шукачки притулку, з урахуванням особливостей, пов'язаних з їхнім статусом, щоб фахівці могли розпізнавати та вирішувати ці проблеми у своїй роботі.
- ☐ У спільнотах мігрантів та приймаючих громадах:
 - боротися з негативними стереотипами щодо мігранток, біженок та шукачок притулку;
 - підвищувати рівень обізнаності стосовно гендерної рівності й прав людини, з метою сприяння налагодженню діалогу.
- ☐ Щодо жінок-мігранток без документів слід розглянути:
 - чи є відсутність статусу мігранта перешкодою для отримання захисту або допомоги;
 - чи зазнають жінки та дівчата без документів ризику для життя, що суперечить статті 2 Європейської конвенції з прав людини щодо права на життя; чи зазнають вони нелюдського або принижуючого гідності поводження, такого як домашнє насильство, що суперечить статті 3 щодо заборони катувань; чи зазнають вони експлуатації або торгівлі людьми, що суперечить статті 4 щодо заборони рабства та примусової праці.
- ☐ Розробити заходи, щоб постраждалі від насильства проти жінок або торгівлі людьми могли повідомити про ці злочини й отримати захист та реабілітаційну допомогу без страху депортації.
- ☐ Впровадити положення рекомендації, що стосуються дозволів на проживання (див. «[Проживання та інтеграція](#)», стор. 47) та шляхів отримання громадянства.

Дівчата

Дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку можуть перебувати в особливо вразливому становищі на всіх етапах міграції внаслідок численних і взаємопов'язаних форм насильства, з якими вони можуть стикатися (залежно від їхньої статі/гендеру, віку, сімейного стану чи стану здоров'я, соціального походження тощо). За даними ООН Жінки, «статус мігрантки посилює ризики для жінок і дівчат зазнати різних форм гендерного насильства в країнах походження, транзиту, призначення та повернення» (ООН Жінки, «Від доказів до дій: боротьба з гендерним насильством щодо жінок і дівчат-мігранток», 2021 р.).

Ключовий принцип: найкращі інтереси дитини

Стаття 3(1) **Конвенції ООН про права дитини** передбачає, що «в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, **першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини**». У Зауваженні загального порядку № 14 Комітет ООН з прав дитини уточнив, що «найкращі інтереси дитини» — це тристороннє поняття:

- **матеріальне право:** право дитини на оцінювання та першочергову увагу до її інтересів при розгляді різних інтересів з метою прийняття рішення щодо певного питання та невіддільне зобов'язання держав гарантувати, що таке право буде здійснене щоразу, коли ухвалюватиметься рішення стосовно дитини, групи встановлених або невстановлених дітей чи дітей в цілому.
- **фундаментальний, інтерпретаційний правовий принцип:** якщо можливі різні трактування юридичного положення, слід обирати те трактування, яке найефективніше відповідає найкращим інтересам дитини.
- **процедурна норма:** щоразу, коли приймається рішення, яке впливатиме на конкретну дитину, групи встановлених або невстановлених дітей чи дітей в цілому, процес прийняття рішення повинен включати оцінку можливого впливу (позитивного або негативного) рішення на відповідну дитину або дітей.

У контексті міграції встановлення «найкращих інтересів дитини» передбачає вимогу врахування добробуту дитини, загальних потреб і прав, що залежить від різних індивідуальних обставин, як-от стать, вік, рівень зрілості дитини, існування або відсутності батьків, оточення та досвід дитини, а також її власні погляди. Залежно від статусу дитини, наприклад, у ситуації, коли дитина шукає притулку, визначення найкращих інтересів дитини повинно бути основоположним процедурним аспектом у зборі доказів про ситуацію дитини та її конкретні потреби.

Далі наведений неповний перелік питань, який потрібно враховувати при визначенні найкращих інтересів дитини:

- погляди дитини;
- ідентичність та стать дитини;
- збереження сім'ї та підтримання сімейних відносин;
- догляд, захист та безпека дитини;
- будь-які ситуації вразливості, такі як міграційний статус, наявність або підозра щодо насильства проти жінок, включаючи сексуальну експлуатацію та жорстоке поводження;
- при визначенні прав опіки слід враховувати ситуації домашнього насильства;
- права дітей, включаючи, але не обмежуючись, їх правом на здоров'я, освіту, захист від усіх форм насильства, недискримінацію та право на життя, виживання та розвиток.

Перелік заходів для забезпечення підходу, заснованого на пріоритеті інтересів дитини та правах дітей стосовно дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку

- ☐ Прийняти та впровадити підхід, заснований на пріоритеті інтересів дитини та правах дітей, до всіх питань, що стосуються дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку. Він повинен включати забезпечення участі дівчат у всіх процесах прийняття рішень, що їх стосуються, гарантування якості та ефективності надаваних послуг, нарощування потенціалу тих, хто працює з дітьми та для дітей, а також забезпечення права всіх дівчат на відсутність будь-якої дискримінації.

- Впровадити підхід, заснований на дотриманні прав дитини, та надати відповідні рекомендації. Весь персонал повинен пройти підготовку щодо рекомендацій та застосування підходу, орієнтованого на захист прав дитини.
- Вжити заходів для забезпечення безперервного доступу до базових послуг дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку для надання їм підтримки на етапі переходу до дорослого життя після досягнення повноліття.
- Забезпечити здійснення усіх заходів щодо захисту дітей у державі без дискримінації з приводу міграційного статусу.
- Забезпечити, що усі заходи стосовно дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку враховують вік та конкретні ситуації вразливості, а також потреби дівчат.
- Розглянути можливість включення гендерної перспективи до всіх політик, рекомендацій та заходів з розбудови потенціалу щодо дітей без супроводу дорослих та дітей, розлучених з сім'єю, відповідно до сфери застосування й мандату кожного національного органу влади з метою:
 - посилення процедур ідентифікації, включаючи оцінку віку, коли це доречно, відповідно до [Рекомендації Ради Європи CM/Rec \(2022\) 22 про принципи захисту прав людини та рекомендації щодо встановлення віку в контексті міграції](#);
 - забезпечення повної поваги й дотримання інтересів дитини, враховуючи конкретну ситуацію кожної окремої дівчини незалежно від видимої відсутності в неї супроводу, чи вона подорожує з іншим членом сім'ї або заміжня;
 - забезпечення того, щоб транзитні та приймальні центри (див. [«Транзитні та приймальні центри»](#), стор. 40) були пристосовані до статі та віку дівчаток без супроводу та розлучених з батьками і включали належні та безпечні альтернативні заходи догляду.
- Переглянути існуючі положення щодо догляду, щоб забезпечити, щоб неповнолітні, які подорожують без супроводу та розлучені з родиною, якнайшвидше отримували незалежного та кваліфікованого опікуна відповідно до [Рекомендації Ради Європи CM/Rec\(2019\)11 щодо ефективної опіки над неповнолітніми, які не мають супроводу та розлучені з родиною, в контексті міграції](#).

Доступ до інформації

Жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку повинні знати про свої права та доступні для них послуги, щоб мати змогу ними скористатися, але часто їм бракує цієї інформації та правової грамотності. Належний доступ до інформації також може виступати захисним чинником від насильства, жорстокого поводження та експлуатації. Це також може сприяти інтеграції та допомогти усунути культурні бар'єри між громадами мігрантів та приймаючими громадами. На всіх етапах слід враховувати перешкоди для доступності, такі як труднощі в навчанні, вади зору, мовні та комунікаційні труднощі. Заходи для їх усунення можуть включати усне або записане інформування та жестову мову.

Перелік заходів для забезпечення ефективного доступу до інформації

- Забезпечити надання відповідної та доступної інформації та рекомендацій тією мовою та у такий спосіб, щоб це було зрозуміло для жінок і дівчат-мігранток.
- Забезпечити, що ця інформація доступна для жінок та дівчат-мігранток у транзитних, приймальних центрах або центрах утримання під вартою.
- Надавати ресурси та інструменти для підтримки та розширення прав і можливостей (наприклад, послуги, що надаються державою, або фінансування громадських організацій, які проводять навчання з мови, правової грамотності або адвокації).
- Забезпечити жінкам і дівчатам доступ до цифрових послуг і зв'язку, включаючи Інтернет, або надати альтернативний доступ до інформації та послуг, доступних виключно або переважно в цифровому форматі.
- Інформація та поради повинні охоплювати такі теми:
 - послуги з захисту та підтримки, доступні для постраждалих та осіб, які перебувають під загрозою всіх форм насильства проти жінок та торгівлі людьми;
 - основні права людини, визначені в Європейській конвенції з прав людини;
 - відповідні механізми подання звітів та скарг, що охоплюють випадки насильства чи інших порушень прав з боку державних органів чи приватних підрядників, які діють від імені держави, включно з правами на громадянські засоби правового захисту, компенсацію та правову допомогу;
 - наявні та доступні державні послуги, зокрема: охорона здоров'я, включаючи психічне здоров'я, сексуальне та репродуктивне здоров'я та права, відповідну віку та всебічну сексуальну освіту; психосоціальну підтримку; освіту та професійну підготовку; програми інтеграції; навчання мов та цифрових технологій; житло; зайнятість.

Доступ до правосуддя

Для забезпечення ефективного здійснення своїх прав та вжиття заходів у разі їх порушення жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку потребують дієвого доступу до правосуддя відповідно до відповідних національних та міжнародних стандартів. Доступ до правосуддя для постраждалих від дискримінації та злочинів також стримує тих, хто прагне заподіяти шкоду. Необхідно застосовувати міжсекторальний та гендерно орієнтований підхід до жінок та дівчат-мігранток, біженок і шукачок притулку при визначенні їхньої індивідуальної ситуації та потреб. Особливо це важливо тоді, коли рішення впливають на їхній правовий статус, наприклад, у провадженнях, пов'язаних з депортацією, встановленням постраждалих від торгівлі людьми, у процедурах стосовно дозволів на проживання та надання притулку.

Перелік заходів для забезпечення ефективного захисту та доступу до правосуддя

- Забезпечити доступ до національних та міжнародних цивільно-правових, адміністративних та кримінальних засобів правового захисту.
- Забезпечити доступ до юридичних консультацій та безоплатної правової допомоги на умовах, передбачених внутрішнім законодавством, у тому числі, за необхідності, для подання позовів про відшкодування збитків та інших засобів правового захисту проти осіб, які вчинили насильство проти жінок та торгівлю людьми.
- Забезпечити підтримку протягом усього судового процесу на тих самих умовах, що й для громадян країни, наприклад, послуги з підтримки постраждалих або доступ до адвокатів чи НУО.
- Запровадити заходи правосуддя, що враховують гендерні аспекти, та застосовувати міжсекторальний підхід при визначенні індивідуальних потреб.
- Забезпечити належну професійну допомогу, включаючи перекладачів та перекладачів жестової мови, юристів та міжкультурних посередників. Така допомога повинна бути доступною для осіб, які шукають захисту при поданні первинних скарг, протягом усього судового процесу та під час звернення за відшкодуванням, а також у контексті процедур надання притулку на умовах, передбачених внутрішнім законодавством.

Штучний інтелект (ШІ), автоматизоване прийняття рішень та захист даних

Питання упередженості та дискримінації в нових технологіях та через них, включаючи алгоритми, великий обсяг даних та додатки, такі як розпізнавання обличчя, все частіше документуються як такі, що зачіпають, зокрема, жінок. Спільноти мігрантів також зазнають дискримінації через використання алгоритмічного прийняття рішень державними органами влади. Ці виклики підкреслюють важливість посилення захисту прав людини та інтеграції гендерної рівності у цифрове середовище. [Рамкова конвенція Ради Європи зі штучного інтелекту та прав людини, демократії та верховенства права \(2024\)](#) має на меті підтримати стандарти в галузі прав людини, демократії та верховенства права, а також мінімізувати ризик порушення цих прав і принципів внаслідок використання ШІ.

Перелік заходів для зменшення негативного впливу технологій на права людини

- Перш ніж впроваджувати штучний інтелект та системи автоматизованого прийняття рішень у сфері контролю міграції, слід забезпечити проведення оцінки впливу на реалізацію прав людини з огляду на гендерну рівність. Існуючі системи слід перевірити на наявність упередженості.
- Здійснювати політику та практику для забезпечення, що будь-яке проектування, розробка та застосування штучного інтелекту та систем автоматизованого прийняття рішень установами державного чи приватного сектору або постачальниками послуг і підрядниками очищені від дискримінації, відповідають принципам приватності особистого життя, а також мають прозорі й чіткі механізми керування у контексті:
 - прийняття рішень прикордонними службами та органами міграційного контролю, включно з рішеннями щодо в'їзду чи повернення;
 - керування міграційними потоками, включно з використанням біометричної інформації;
 - забезпечення правопорядку й безпеки жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку;
 - надання послуг жінкам і дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку.
- Забезпечити залучення організацій громадянського суспільства, які захищають права жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку, до консультацій та обговорень щодо розробки та впровадження нових технологій, які їх стосуються.

Що стосується захисту даних, включаючи зловживання даними, важливо враховувати особливу вразливість жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.

Перелік необхідних заходів щодо захисту даних

- ☐ Вжити необхідних заходів кібербезпеки, щоб забезпечити конфіденційність, безпеку та загальний захист персональних даних згідно з внутрішнім законодавством і чинними міжнародними зобов'язаннями.
- ☐ Не передавати жодних персональних даних до країни походження без правової підстави та без пояснення відповідній особі в доступній формі та мовою, яку вона розуміє, які дані передаються, з якою метою та на яких умовах. Якщо встановлено правову підставу для передачі персональних даних і не застосовуються жодні винятки, особа повинна мати можливість реалізувати свої права, зокрема право на доступ, право на заперечення, право на захист або право на звернення за допомогою до наглядового органу.

Співпраця з громадянським суспільством

Організації мігранток та біженок, організації, які захищають права жінок та інші суспільні організації є вагомими захисними факторами у забезпеченні дотримання універсальних прав людини жінок та дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку. Наприклад, послуги для постраждалих від домашнього насильства та інших форм насильства стосовно жінок надаються неурядовими або громадськими організаціями. Оскільки вони знаходяться в перших рядах, зазвичай вони мають глибоке розуміння потреб жінок і дівчат, яким надають послуги.

Перелік заходів для ефективної співпраці з громадянським суспільством

- ☐ Забезпечити ефективну підтримку та співпрацю (зокрема фінансування) з організаціями мігранток і біженок, організаціями, які захищають права жінок, та іншими суспільними організаціями, які забезпечують захист універсальних прав людини для жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку, та які захищають їх і розширюють їхні права й можливості.
- ☐ При розробці політики у сфері міграції, надання притулку та інтеграції створити механізми для забезпечення проведення широких та систематичних консультацій між організаціями мігранток та біженок, включаючи, за потреби, організації жінок-ромів та мандрівників.²

2. Термін «роми та мандрівники» вживається в Раді Європи для позначення широкого розмаїття груп, якими опікується Рада Європи у цій сфері: з одного боку а) роми, синті / мануш, кале, каале, романічали, бояш / рударі; б) балканські єгиптяни (єгиптяни та ашкалі); с) східні групи (дом, лом та абдал); та, з іншого боку, такі групи, як кочівники, єніши та народності, визначені адміністративним терміном «Gens du voyage» (мандрівники), зокрема особи, які ідентифікують себе як «цигани». Це пояснювальна виноска, а не визначення ромів та/або мандрівників.

Збір, вивчення та моніторинг даних

Систематичний та належний збір даних, розбитих за статтю та, можливо, іншими факторами, давно визнаний важливим елементом ефективної розробки політики у сфері сприяння гендерній рівності та боротьби з усіма формами насильства стосовно жінок. На цей момент відсутність даних, розбитих за статтю, у міграційній політиці сприяє невидимості проблем, з якими стикаються жінки, а отже, і можливій невідповідності політичних заходів. Збір даних з розбивкою за віком і статтю про питання міграції та рівності дозволяє державам ефективно та систематично відстежувати, досліджувати та оцінювати вплив відповідних політик. Своєю чергою це повинно призвести до більш ефективного та дієвого розподілу ресурсів і швидшої ідентифікації та вирішення прогалин у сфері захисту. Збір та опрацювання даних повинні дотримуватися законів про захист та конфіденційність даних.

Перелік питань щодо збору, вивчення та моніторингу даних

- ☐ Збирати дані про міграцію, біженців та питання надання притулку, зокрема про постраждалих від насильства щодо жінок та торгівлі людьми.
- ☐ Дані потрібно розбивати принаймні за віком та статтю. У випадках домашнього насильства та насильства щодо жінок також слід фіксувати характер відносин із кривдником.
- ☐ Проводити, підтримувати та фінансувати вивчення, моніторинг та оцінку політик міграції, інтеграції й надання притулку з погляду гендерної рівності, особливо у зв'язку із запобіганням будь-яких порушень основоположних прав жінок і дівчат.
- ☐ Розробляти та коригувати державну політику на основі фактичних даних, зокрема зібраних даних з розбивкою за статтю та результатів досліджень та оцінок, що враховують гендерні аспекти.

Розділ 2

ЗАХИСТ, ПІДТРИМКА ТА УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ СИТУАЦІЯМИ

Захист і підтримка

Жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку можуть стикатися з численними та перехресними формами дискримінації та переслідувань на всіх етапах міграції: у країні походження, під час подорожі та/або у країні призначення. Жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку часто опиняються в ситуаціях соціальної, юридичної та економічної вразливості, що підвищує ризик стати постраждалими від найтяжчих злочинів. До запобігання насильству стосовно жінок-мігранток, біженок та шукачок притулку також відноситься подолання антимігрантських та расистських настроїв.

Вчинення насильства в ім'я так званої «честі» ніколи не може бути виправданим

Злочини, вчинені в ім'я так званої «честі», вже давно є частиною кримінального законодавства держав-членів Ради Європи. До таких злочинів можуть належати, серед інших, вбивство, ненавмисне вбивство та тілесні ушкодження. Однак саме намір, що стоїть за цими злочинами, відрізняє їх від інших злочинів. Прихована мета може полягати у відновленні «честі» сім'ї, бажанні виглядати особою, яка поважає традиції або дотримується передбачуваних релігійних, культурних або традиційних вимог конкретної громади.

Члени сім'ї або громади, які вбивають, калічать або травмують жінку або дівчину за її фактичне або передбачуване порушення культурних, релігійних або традиційних норм, не повинні мати змогу посилаватися на будь-яку з вищевказаних підстав як на виправдання у кримінальному провадженні.

Потрібно застосовувати суворіше покарання, якщо злочин вчиняє член сім'ї або двоє чи більше осіб, які діють разом.

З погляду запобігання та захисту може бути необхідно переглянути та покращити національну законодавчу базу та політичні заходи, щоб забезпечити їх ефективність у запобіганні усім формам насильства стосовно жінок, домашньому насильству та торгівлі людьми, а також у захисті усіх постраждалих. Нерідко необхідні позитивні заходи для захисту осіб у ситуаціях вразливості, які включають вразливість внаслідок міграції або статусу біженця, або відсутності статусу.

Що підлягає захисту?

Правова та політична база повинна передбачати захист від:

- ▶ усіх форм насильства стосовно жінок та домашнього насильства;
- ▶ усіх форм торгівлі людьми та усіх форм сексуальної експлуатації;
- ▶ дискримінації, мови ворожнечі та сексизму.

Важливо, щоб випадки насильства стосовно жінок та домашнього насильства не отримували низький пріоритет у розслідуваннях та судових процесах. Розслідування необхідно проводити з належною обачністю та ефективним чином. Усі процедури потрібно проводити з дотриманням фундаментальних принципів прав людини із застосуванням орієнтованого на постраждалих підходу, що передбачає розуміння насильства з урахуванням гендерного аспекту. Як показує практика, такий підхід до захисту жінок і дівчат, які зазнають гендерно зумовленого насильства, має більше шансів призвести до успішних переслідувань та позитивних результатів, як-от розширення їхніх прав та можливостей і здатність подолати насильство, жорстоке поводження та експлуатацію.

Жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку можуть зазнавати особливих видів шкоди та стикатися з особливими перешкодами в доступі до захисту та правосуддя. Тому важливо, щоб їхні голоси були почуті та враховані в процесі розробки законодавства та політики.

Ключові елементи ефективного захисту жінок та дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку:

- ▶ Доступ до загальних та спеціалізованих служб підтримки.
- ▶ Програми компенсації та реінтеграції.
- ▶ Відсутність покарань, пов'язаних із міграційним статусом, як наслідок торгівлі людьми або ситуацій насильства (див. «Дозволи на проживання», стор. 55).
- ▶ Багатовідомчий підхід, орієнтований на постраждалих осіб.
- ▶ Навчання та підвищення обізнаності фахівців, зокрема щодо насильства проти жінок, включаючи домашнє насильство та торгівлю людьми.
- ▶ Ефективні процеси подання скарг та інформування.
- ▶ Індивідуальне оцінювання ризиків та управління ризиками.

Перелік заходів для захисту та підтримки жінок і дівчат-мігранток та шукачок притулку

- ☐ Застосовувати міжвідомчий підхід до захисту, орієнтований на постраждалих осіб. Це повинно сприяти запобіганню вторинній віктимізації та націлюватися на розширення прав та можливостей жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.
- ☐ Запровадити механізми перевірки, ідентифікації та скерування, зокрема на кордонах, у місцях приймання та утримання.
- ☐ Швидко направляти до служб підтримки постраждалих від усіх форм насильства проти жінок та торгівлі людьми.
- ☐ Контролювати та оцінювати захисні заходи.
- ☐ Боротися із сексуальною експлуатацією жінок і дівчат-мігранток, біженок і шукачок притулку, у тому числі із попитом на таку експлуатацію. Такі заходи повинні бути захисними, каральними, превентивними та освітніми.
- ☐ Забезпечити, щоб культура, звичаї, релігія, традиції або так звана «честь» не вважалися виправданням для будь-якої експлуатації або актів насильства проти жінок і дівчат.
- ☐ Забезпечити ефективний і недискримінаційний доступ до спеціалізованих притулків для постраждалих від насильства стосовно жінок, включаючи постраждалих від торгівлі людьми. Міграційний статус не повинен бути перешкодою для доступу до спеціалізованих притулків.
- ☐ Забезпечити доступність загальних та спеціалізованих служб підтримки для постраждалих від насильства щодо жінок та від торгівлі людьми, включаючи тих, хто перебуває в транзитних, приймальних та житлових закладах. До таких послуг входить щонайменше короткострокова та довгострокова психологічна підтримка і медична допомога, включно з послугами у сферах охорони психічного здоров'я, відновлення після травм, сексуального та репродуктивного здоров'я, термінової медичної допомоги та збору доказів службами судмедекспертизи у випадках зґвалтування й сексуального нападу, а також послуги психотерапевта та інші консультації.
- ☐ Забезпечити, щоб жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку мали доступ, відповідно до внутрішнього законодавства, до систем компенсації, заходів або інших програм, спрямованих на інтеграцію або реінтеграцію постраждалих від насильства проти жінок та торгівлі людьми.
- ☐ Забезпечити, щоб не застосовувалися покарання, включаючи втрату легального статусу мігранта або біженця, внаслідок експлуатації як постраждала особа від торгівлі людьми.
- ☐ Належним чином фінансувати та проводити програми навчання та підвищення обізнаності з питань, пов'язаних з насильством щодо жінок, торгівлею людьми, гендерною рівністю та міжкультурними проблемами, для відповідних органів влади та персоналу.

- ☐ Таке навчання повинно забезпечити, щоб весь відповідний персонал міг:
 - оперативно встановити постраждалих;
 - проводити оцінювання ризиків;
 - інформувати постраждалу особу про її права;
 - скеровувати постраждалих осіб до відповідних органів;
 - розуміти та долати перешкоди, що заважають постраждалим від насильства щодо жінок та торгівлі людьми розкривати інформацію про такі випадки.
- ☐ Встановити легкодоступні механізми інформування персоналу або з боку персоналу про випадки насильства щодо жінок, зокрема випадки торгівлі людьми.
- ☐ Створити телефонні лінії допомоги, що зважають на вік та стать.
- ☐ Створити міжвідомчі процедури скерування. Свочасне скерування до відповідних установ для надання медичної та психологічної допомоги сприяє повідомленню інформації про випадки насильства.
- ☐ Забезпечити індивідуальне оцінювання ризиків та управління ризиками для захисту від подальшого насильства або експлуатації. При цьому слід враховувати підвищену вразливість жінок і дівчат-мігранток через їхній незахищений правовий статус.

Надзвичайний стан та кризовий менеджмент

У ситуаціях кризового управління, включаючи ситуації медичної, гуманітарної або екологічної кризи, держави-члени повинні враховувати підвищений ризик насильства проти жінок, торгівлі людьми, експлуатації, бідності та безпритульності для жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.

Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом — один з найгірших жаків війни. Воно також залишається одним з найбільших табу в історії і продовжує бути хронічно недооціненим. Воно часто є систематичним і застосовується з метою вселити страх, принизити та витіснити населення.

Перелік заходів для захисту жінок та дівчат під час кризи або надзвичайного стану

- ☐ Враховувати становище та потреби жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку в антикризовому управлінні та заходах відновлення.
- ☐ Вважати наступні права та послуги «основними» під час надзвичайного стану або кризи:
 - охорона здоров'я;
 - притулок;
 - продовольча безпека;
 - розширення економічних прав і можливостей;
 - доступ до правосуддя;
 - доступ до спеціалізованих служб підтримки для жінок, що постраждали від насильства.
- ☐ Переконаватися, що заходи, ужиті під час кризи, та будь-яке наступне оголошення надзвичайного стану відповідає міжнародним зобов'язанням стосовно прав людини, належних жінкам і дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку.
- ☐ Забезпечити, щоб у таких ситуаціях проводилися консультації з організаціями громадянського суспільства, які захищають права жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.

Розділ 3 ПРИБУТТЯ

Інформація та процедури до прибуття

Наявність законних міграційних маршрутів та процедур видачі віз, що враховують гендерні та вікові особливості, сприяє приїзду жінок та дівчат-мігранток. Наприклад, жінка, яка подає заявку на візу на підставі статусу свого чоловіка, може отримати користь від знання своїх законних міграційних можливостей у разі домашнього насильства. Законні варіанти міграції також можуть зменшити рівень незареєстрованої міграції.

Перелік заходів для імміграційних процедур, що враховують вік та стать

- ☐ Забезпечити, що такі імміграційні процедури, як оформлення візи та співбесіда, враховують специфічне становище жінок та дівчат, їхні особливості, потреби та вразливості.
- ☐ Надати доступну інформацію перед поїздкою про умови законного в'їзду та перебування на території.

Транзитні та приймальні пункти

3 роками поняття «приймання» змінилося. Сьогодні його зазвичай визначають як умови, що стосуються безпосередньо прибуття до порту або сухопутного кордону, поки мігранти очікують на розгляд своїх заяв, або безпосередньо після прибуття. Сюди можна віднести ситуації прибуття на човні, перебування в таборах, приймальних центрах або інших закладах, призначених для розміщення осіб, які шукають притулку, постраждалих від торгівлі людьми або мігрантів, затриманих на кордоні.

Процес перевірки в приймальних центрах повинен:

- ▶ сприяти якомога швидшій ідентифікації постраждалих від насильства стосовно жінок, включаючи торгівлю людьми;
- ▶ забезпечити оперативне та ефективне опрацювання заяв жінок про надання захисту. Ці процедури слід здійснювати у безпечний, конфіденційний спосіб, орієнтований на потерпілих;
- ▶ забезпечити надання відповідних послуг підтримки постраждалим від насильства щодо жінок, зокрема торгівлі людьми.

Перелік заходів для захисту жінок та дівчат у транзитних та приймальних центрах

Для всіх транзитних та приймальних центрів:

- ☐ Забезпечити, щоб заходи, включаючи перевірки на кордонах, враховували вік та стать.
- ☐ Повинні бути встановлені процедури, що забезпечують врахування особливих потреб та питань безпеки при визначенні місця проживання та доступу до послуг, наприклад, у разі вагітності, інвалідності або особливих потреб у сфері охорони здоров'я.
- ☐ Особи, які пережили насильство щодо жінок та торгівлю людьми, мають розміщуватися у спеціалізованих пунктах.
- ☐ Забезпечити у цих пунктах достатню кількість персоналу, переважно жіночої статі, який пройшов підготовку з питань прав людини, гендерної рівності та боротьби з насильством щодо жінок. До складу жіночого персоналу можуть входити юридичні працівниці, соціальні працівниці, міжкультурні медіаторки, перекладачки, поліцейські та охоронниці.
- ☐ Забезпечити доступ до систем подання скарг та повідомлення інформації стосовно насильства або інших порушень прав. Скарги необхідно розслідувати та у разі потреби передавати до поліції. У разі необхідності слід забезпечити доступ до правової допомоги (див. «Доступ до правосуддя», стор. 25).
- ☐ Сприяти скеруванню жінок і дівчат до ГО і, зокрема, служб підтримки постраждалих, якщо це необхідно.
- ☐ Регулярно здійснювати незалежну перевірку усіх пунктів для забезпечення дотримання стандартів захисту. Сюди також відносяться пункти, якими керують приватні підрядники.
- ☐ Якщо жінки або дівчата позбавлені волі, забезпечити дотримання центрами усіх положень стосовно тримання під вартою (див. «Утримання під вартою», стор. 58).
- ☐ Забезпечити, щоб установи розташовувалися в районах, де жінки та дівчата перебувають у безпеці та мають доступ до відповідних послуг та інформації, зокрема щодо:
 - охорони здоров'я, зокрема сексуального та репродуктивного здоров'я;
 - соціальної та правової допомоги;
 - освіти;
 - необхідних торгових об'єктів.

Характеристики приміщень:

- ☐ Жінкам і дівчатам у транзитних та приймальних приміщеннях повинні бути надані належні та безпечні житлові приміщення.
- ☐ Для самотніх жінок з дітьми до 18 років або без дітей також слід забезпечити окремі та безпечні спальні та санітарні приміщення.
- ☐ До інших елементів, які слід забезпечити, відносяться:
 - доступ до природного та штучного світла;
 - достатня вентиляція та опалення;
 - чисте ліжко та постільна білизна;
 - чисті, добре освітлені душові та туалети;
 - основні гігієнічні набори та засоби гігієни, що надаються безкоштовно та на регулярній основі;
 - необхідне харчування та одяг для немовлят, за потреби.

Притулок

Законодавство та практика у сфері надання притулку довгий час не враховували гендерні форми переслідувань та різницю в досвіді переслідувань жінок і чоловіків. Прикладом такої прогалини є ризик каліцтва жіночих геніталій або раннього/примусового шлюбу для жінок і дівчат. Розвиток міжнародного та національного законодавства у сфері прав людини, судової практики та політики, включаючи гендерно-чутливе тлумачення Женевської конвенції про статус біженців 1951 року, призвів до все більшого визнання гендерного насильства як підстави для отримання притулку в рамках категорії «належність до певної соціальної групи» Конвенції. Це важливе визнання має супроводжуватися впровадженням стандартів, практик та процедур, що враховують вік та стать, щоб жінки могли розповісти про свої переживання та отримати належний рівень захисту.

У рекомендації викладено низку заходів, розроблених на основі існуючих стандартів, які мають допомогти державам забезпечити рівність у процесі надання притулку, гарантувати безпеку жінок та дівчат, які шукають притулку, та захистити їхні права людини.

Перелік заходів для поліпшення процесу надання притулку жінкам і дівчатам

- ☐ Забезпечити, що жінки та дівчата мають право доступу до інформації й процедур щодо надання притулку у визначених місцях на кордонах та території держав-членів.
- ☐ Забезпечити, що жінки та дівчата мають можливість подати заяву про надання притулку незалежно від своїх чоловіків, батьків або партнерів. Жінки та дівчата повинні дізнатися про таке право якомога швидше.
- ☐ Забезпечити, що правова база дозволяє тлумачити Конвенцію про статус біженців 1951 року з урахуванням гендерних аспектів, включаючи:
 - гендерно-чутливе тлумачення п'яти перелічених підстав для надання притулку: раса, релігія, національність, приналежність до певної соціальної групи та політичні переконання;
 - визнання гендерно зумовленого насильства, зокрема торгівлі жінками та дівчатами, як можливої форми переслідування.

- Розробити комплексні керівні принципи, що враховують гендерні аспекти, для усіх етапів процесу надання притулку стосовно:
 - послуг з прийому та підтримки;
 - скринінгу;
 - визначення «безпечних» країн для пришвидшених процедур або процедур призупинення;
 - утримання під вартою;
 - визначення статусу;
 - винесення рішення та повернення.
- Провести навчання для всього залученого персоналу щодо вищезазначених рекомендацій з гендерно-чутливих процедур надання притулку, включаючи:
 - персонал, який працює з шукачами притулку та біженцями від початку до кінця, зокрема на кордонах та у транзитних, приймальних або житлових пунктах, а також центрах утримання під вартою;
 - осіб, які приймають адміністративні рішення;
 - адвокатів;
 - судової влади, зокрема посадових осіб, які працюють у судах, що приймають рішення щодо вимог про надання притулку.
- Забезпечити присутність жінок-співробітниць служби надання притулку та жінок-перекладачок. Жінки, які шукають притулку, повинні бути поінформовані про таку можливість. В ідеалі це потрібно робити на початковому етапі, і надати жінці або дівчині можливість обрати гендер перекладача або особи, яка проводить співбесіду.
- Забезпечити, щоб жінки могли просити про проведення співбесіди окремо від чоловіків з тієї ж родини та за відсутності дітей. Такі ж принципи потрібно застосовувати до неповнолітніх заміжніх дівчат з відповідними коригуваннями згідно з віком. Для цього необхідно:
 - конфіденційна процедура повідомлення їх про таку можливість;
 - належним чином повідомлена гарантія конфіденційності.
- При опрацюванні та розгляді заяв про надання притулку закон або політика повинні забезпечити, що буде враховано:
 - особисті обставини заявника(-ці) та індивідуальну оцінку ризику;
 - актуальну інформацію про країну походження, включно з ситуацією щодо гендерної рівності й прав жінок. Сюди може входити інформація про доступ до системи правосуддя, нормативно-правову базу та її реалізацію, доступну соціальну, економічну й іншу підтримку та будь-які форми множинної й міжсекторальної дискримінації та/або патріархального ставлення, з якими можуть зіткнутися жінки та дівчата у своїй країні походження.

- ☐ Якщо рішення щодо статусу біженки для жінки або дівчини відхилено, слід надати їй реальну можливість подати прохання про додатковий або субсидіарний захист.

Див. «Доступ до правосуддя», стор. 25, та «Штучний інтелект (ШІ), автоматизоване прийняття рішень та захист даних», стор. 26.

Транскордонні заходи

Програми переселення та переміщення часто є найбезпечнішим способом для шукачів притулку та біженців потрапити до Європи. Ці програми були створені для врегулювання ситуації з біженцями в Європі у 2015 році. Програми переміщення пропонують перемістити осіб, які явно потребують міжнародного захисту, з однієї держави-члена до іншої, тоді як програми переселення мають більш глобальний характер і включають треті країни.

Безпечні, законні шляхи міграції, за умови їхньої доступності в належній кількості, можуть сприяти зменшенню ризику насильства щодо жінок і дівчат та торгівлі людьми, забезпечуючи таким чином безпечніший транзит для них.

Перелік заходів для поліпшення доступу до програм переселення

- ☐ Розглянути питання про сприяння законним шляхам міграції для забезпечення безпечного транзиту жінок і дівчат.
- ☐ Розглянути можливість участі у програмах переселення та забезпечити додаткові шляхи допуску на територію.
- ☐ Розглянути можливість фінансування спеціалізованих гуманітарних програм переселення і допомоги для жінок і дівчат, які пережили або ризикують пережити насильство або торгівлю людьми, включно з торгівлею з метою сексуальної експлуатації.
- ☐ Створити й реалізувати ефективні транскордонні механізми захисту для осіб, які пережили насильство щодо жінок та торгівлю людьми, включно з торгівлею з метою сексуальної експлуатації. Вони можуть варіюватися від залучення Інтерполу та Європолу, взаємного визнання заходів захисту, офіційно оформлених обмінів інформацією між відповідними державними органами або протоколами, що стосуються використання нових технологій.

Розділ 4 ПРОЖИВАННЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ

Проживання та інтеграція

Щоб політика у сфері інтеграції та проживання була успішною, вона повинна враховувати демографічні особливості міграції. Якщо раніше жінки становили невелику частку мігрантів і часто прибували до Європи в рамках програми возз'єднання сімей, то зараз вони мігрують самостійно і в більшій кількості. Жінки мають різні потреби та перебувають у різних ситуаціях, зокрема через їхні ролі по догляду, рівень кваліфікації та вразливість до певних форм насильства та дискримінації. Тому політика та заходи з інтеграції повинні враховувати гендерні аспекти.

Це допоможе боротися з вразливостями жінок впродовж усього міграційного процесу, водночас розширюючи їхні права та можливості як особистостей та ключових учасників інтеграції. Крім того, з огляду на роль, яку жінки часто відіграють у своїх сім'ях та громадах, інвестування в інтеграцію жінок-мігранток та біженок сприяє включенню та інтеграції майбутніх поколінь, а також розвитку мирних, інклюзивних та згуртованих суспільств, побудованих на спільних цінностях та повазі до розмаїття.

Наступні соціально-економічні заходи покликані сприяти досягненню цих результатів та забезпеченню повної поваги до основних прав, визнаючи при цьому прерогативу держав щодо впровадження національних заходів за необхідності.

Медичні послуги

Жінки-мігрантки, біженки та шукачки притулку часто мають особливі потреби у сфері охорони здоров'я та труднощі з доступом до необхідної медичної допомоги, зокрема у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я та прав. Особлива турбота та допомога повинні надаватися під час материнства та дитинства. Більшості випадків материнської смерті можна запобігти за умови, що жінки мають доступ до медичної допомоги. Жінки та дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку, зокрема з нерегульованим статусом, можуть неохоче звертатися за медичною допомогою, що може підвищити ризик смерті та передачі інфекційних хвороб. На додаток до забезпечення їхнього доступу до основних прав людини, надавання доступної медичної допомоги, в тому числі тим, хто не має документів, також може бути важливим заходом у сфері охорони здоров'я.

Перелік заходів щодо доступу до медичних послуг

- ☐ Забезпечити, щоб надання медичної допомоги враховувало ситуацію та індивідуальні особливості жінок та дівчат-мігранток.
- ☐ Забезпечити всім жінкам та дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку необхідні медичні послуги, включаючи первинну медичну допомогу, невідкладну та термінову допомогу, паліативну допомогу та лікування або допомогу, необхідну з міркувань охорони здоров'я.
- ☐ Надавати жінкам і дівчатам-мігранткам, біженкам і шукачкам притулку, які законно перебувають на території країни, ефективний доступ до якісних медичних послуг з урахуванням їх віку та статі. Сюди мають входити, перш за все, послуги та права у сфері психічного, сексуального та репродуктивного здоров'я, медичні послуги під час та після вагітності, а також послуги, пов'язані з досвідом насильства щодо жінок. Державам також рекомендовано надавати такі послуги жінкам та дівчатам-мігранткам з неврегульованим статусом.
- ☐ Доступ до необхідних медичних послуг для жінок і дівчат в принципі не повинен залежати від одержання дозволу імміграційної служби чи будь-якої іншої особи, крім зазначеної жінки чи дівчини. Лікування неповнолітніх дівчат може вимагати згоди одного з батьків або незалежного опікуна, але завжди з урахуванням найкращих інтересів дитини.
- ☐ Забезпечити, щоб жінки надавали попередню, добровільну та інформовану згоду на будь-яке медичне втручання (з урахуванням мовних, економічних та культурних бар'єрів або інвалідності), за винятком випадків, коли законом передбачено інше.

Соціальні послуги, соціальне забезпечення та житло

Перелік заходів щодо доступу до соціальних послуг, соціального забезпечення та житла

- ☐ При ухваленні будь-яких рішень стосовно безпеки й добробуту жінок та дівчат, включно з рішеннями, які ухвалюються соціальними службами та стосовно соціального забезпечення, необхідно перш за все враховувати їхні потреби.
- ☐ Забезпечити, щоб статус мігрантки не використовувався для дискримінації жінок-мігранток, біженок та шукачок притулку, які законно перебувають у країні, щодо доступу до житла та програм соціальної допомоги.

Інтеграція та участь

Деякі з нижченаведених заходів спрямовані на забезпечення інклюзії дітей, народжених на території країни, та скорочення випадків безгромадянства. Інші заходи в цьому розділі спрямовані на успішну інтеграцію та розширення прав і можливостей жінок-мігранток, біженок та шукачок притулку в приймаючій громаді.

Дійсно, гендерні стереотипи та нерівність, зокрема щодо участі жінок у процесі прийняття політичних рішень, можуть ще гостріше відчуватися жінками-мігрантками та біженками. Впроваджуються заходи, спрямовані на сприяння демократичній участі тих, хто має на це право, відповідно до принципів гендерної рівності.

Інформаційно-просвітницькі кампанії, спрямовані на приймаючу громаду, які пояснюють позитивні результати міграції та внесок, який жінки та дівчата-мігрантки, біженки й шукачки притулку роблять у розвиток суспільства, служують для підвищення соціальної згуртованості та зменшення ризику конфлікту всередині громади.

Перелік заходів для покращення інтеграції та участі у суспільному житті

- ☐ Забезпечити право на негайну реєстрацію будь-якої дитини, народженої на території, одразу після народження, а також надати такій дитині можливість отримання громадянства.
- ☐ Вжити заходів для забезпечення, щоб жінкам-мігранткам та біженкам, які мають право голосувати та балотуватися на місцевих, регіональних, національних або європейських виборах, було відомо про їхні права, і що вони можуть брати участь у виборах без будь-якої дискримінації.
- ☐ Заохочувати та підтримувати ініціативи, спрямовані на розширення прав і можливостей жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку в межах їхніх сімей, спільнот та суспільства в цілому, шляхом підвищення їхньої самооцінки та забезпечення самовизначення, а також шляхом захисту жінок та дівчат від негативного соціального контролю. Сюди може входити участь у місцевих, культурних чи жіночих асоціаціях, спортивних і молодіжних клубах та інших організаціях.
- ☐ Заснувати та підтримувати державні і приватні наставницькі, менторські та інші програми підтримки, націлені на жінок та дівчат-мігранток і біженок. Це повинно підтримати позитивні приклади для наслідування та перспективні методи інтеграції.
- ☐ Наголошувати на внеску, який жінки та дівчата-мігрантки й біженки роблять у суспільство, економіку та культуру приймаючих громад.

Освіта

Освіта є важливим фактором у розвитку дітей та процеси інтеграції жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку, особливо з огляду на те, що в деяких країнах походження доступ дівчат до освіти може бути більш обмеженим, ніж у хлопців. Діти мають основоположне право на освіту, і це право має поважатися в контексті політики інтеграції, міграції та надання притулку.

Окрім обов'язкової освіти, безперервна освіта, визнання кваліфікацій та доступ до мовних та інших курсів можуть виступати факторами емансипації та захисту жінок і дівчат.

Перелік заходів для поліпшення доступу до освіти

- ☐ Забезпечити, щоб дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку мали доступ до обов'язкової освіти нарівні з громадянами країни, та вжити заходів для охоплення тих, хто, можливо, не мав доступу до освіти в країні походження.
- ☐ Забезпечити надання освіти або послуг з денного догляду за дітьми, бажано в рамках загальноосвітніх структур.
- ☐ У відповідних випадках забезпечити доступ до будь-яких доступних закладів подальшої або вищої освіти, професійного навчання, навчання протягом усього життя, підвищення кваліфікації та реабілітаційних ресурсів, які надаються компетентними службами.
- ☐ Вжити заходів для сприяння визнанню та підтвердженню наявних професійних та академічних кваліфікацій та досвіду роботи жінок та дівчат-мігранток та біженок.
- ☐ Забезпечити доступ до належної кількості годин якісного вивчення мови та програм інтеграції для жінок та дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку, щоб сприяти розширенню їхніх прав та можливостей, а також захисту.
- ☐ Забезпечити жінкам і дівчатам-мігранткам доступ до курсів з письмовності, математичної грамотності та цифрових навичок відповідно до їхніх потреб якомога швидше після прибуття до приймаючої країни.

Працевлаштування та розширення економічних прав і можливостей

Право на працю в гідних умовах відіграє важливу роль для економічної незалежності та інтеграції жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку. Відсутність фінансових засобів може стати перешкодою для доступу до правосуддя через неможливість оплатити послуги, судові витрати, догляд за дітьми або транспорт, а також може бути фактором ризику для жінок, які стикаються з насильством та торгівлею людьми.

Працевлаштування та розширення економічних прав і можливостей жінок часто також має позитивний вплив для добробуту та майбутнього їхніх дітей. Однак мігрантки, біженки та шукачки притулку часто стикаються з різними формами дискримінації під час пошуку роботи та досягнення економічної незалежності, і саме на це спрямовані наступні заходи.

Перелік заходів для поліпшення перспектив та умов зайнятості та запобігання дискримінації

- ☐ Переглядати та слідкувати, чи існує дискримінація на ринку праці, в яких масштабах та за якими ознаками.
- ☐ Сприяти доступу до працевлаштування для жінок-мігранток та біженок, які перебувають в країні на законних підставах, починаючи від ранніх етапів процесу міграції.
- ☐ Переглянути національне законодавство, політику та практику для забезпечення їх відповідності зобов'язанням щодо права на працю та самозайнятості для жінок і дівчат-біженок, про що зазначено у Конвенції про статус біженців 1951 року. Статті 17-19 Конвенції про статус біженців регулюють право на оплачувану працю, самозайнятості та визнання дипломів у вільних професіях.
- ☐ Розглянути можливість усунення перешкод для роботи, з якими стикаються жінки та дівчата-мігрантки без документів після перебування на території країни протягом певного часу.
- ☐ Вжити заходів щодо регулювання і покращення робочих умов та усунення всіх форм трудової експлуатації й дискримінації. Сюди слід включити форми дискримінації, що є множинними та перехресними (див. «[Заборона дискримінації](#)», стор. 18).
- ☐ Реалізувати положення актуальних національних і міжнародних стандартів, спрямованих на захист жінок та дівчат-мігранток, біженок і шукачок притулку, які **працюють як домашні робітниці**, від дискримінації, експлуатації та насильства.

- Підтримувати доступ до ринку праці через самозайнятість і підприємництво, надаючи такі самі можливості, як і громадянам, для професійного навчання, навчання протягом усього життя, мікрокредитування, стартових позик і розвитку бізнесу. Забезпечити рівні можливості щодо волонтерства, стажування, практики та програм працевлаштування.
- Сприяти доступу до ринку праці шляхом вжиття заходів для гарантування доступності заходів забезпечення балансу між роботою та особистим життям нарівні з працівниками-громадянами країни перебування, зокрема:
 - домовленості про відпустку для догляду за дитиною;
 - гнучкі умови роботи, якщо це можливо;
 - забезпечення доступу до дитячих закладів та можливості ними користуватися.
- Забезпечити доступ до фінансових послуг та базової фінансової освіти для мігранток, біженок та шукачок притулку. Це має дати їм можливість користуватися заощадженнями та кредитними опціями, а також краще контролювати та управляти своїми доходами, тим самим розширюючи їхні можливості.

Дозволи на проживання

Гарантоване право проживання та, зокрема, автономні дозволи на проживання, мають важливе значення для жінок, особливо тих, які зазнають насильства. Це визнається у [Стамбульській конвенції](#) стосовно жінок в «особливо складних обставинах» (стаття 59), [Рекомендації Rec\(2000\)15 щодо безпеки проживання довгострокових мігрантів](#), а також у прецедентному праві Європейського суду з прав людини. У статті 14 [Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми](#) передбачено окреме положення про надання дозволу на проживання постраждалим особам, якщо цього вимагають особисті обставини або для співробітництва з компетентними органами в розслідуванні або кримінальному провадженні.

Безпека проживання також відіграє важливу роль у подоланні інших гендерних перешкод, з якими можуть стикатися мігрантки. Такі перешкоди можуть включати, наприклад, фінансові вимоги, які важко виконати через нестабільне економічне становище, або вимоги щодо документів, які жінки та дівчата-біженки не можуть задовольнити.

Перелік заходів для поліпшення безпеки проживання та забезпечення належного доступу до законного статусу проживання

- ☐ Забезпечити, щоб закон надавав соціальні, економічні та трудові права та пільги в автономному порядку жінкам і дівчатам, яким надано дозвіл на проживання на підставі сімейних відносин.
- ☐ Вжити заходів для забезпечення того, щоб жінкам і дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку, статус перебування яких залежить від статусу перебування їх чоловіка або партнера, як це визначено національним законодавством, отримували за заявою автономний дозвіл на проживання в разі розірвання шлюбу або стосунків, а також за особливо складних обставин. Надавати інформацію та проводити інформаційно-просвітницькі кампанії для забезпечення, щоб жінкам та дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку було відомо про таке право.
- ☐ Забезпечити функціонування системи, щоб постраждалі від насильства стосовно жінок або торгівлі людьми могли отримати поновлюваний дозвіл на проживання. Це необхідно:
 - коли компетентний орган вважає, що їхнє перебування є необхідним у зв'язку з їхньою особистою ситуацією;
 - коли компетентний орган вважає, що їхнє перебування є необхідним для цілей їхнього співробітництва з компетентними органами в розслідуванні або кримінальному провадженні.

- ☐ Забезпечити, щоб критерії доведення та порогове значення для надання дозволів на проживання були реалістичними та враховували індивідуальну ситуацію, а також щоб персонал державних органів пройшов підготовку щодо цього стандарту.
- ☐ Вжити заходів для сприяння можливості для постраждалих від примусового шлюбу відновити статус перебування у країні, де вони постійно проживають, якщо його було втрачено внаслідок вивезення до іншої країни з метою укладення шлюбу. Це може включати надання консульської допомоги у державі, куди вивезли постраждалу особу, щоб дозволити їй повернутися до постійного проживання. Така процедура також має застосовуватися у разі потреби до осіб, які могли втратити громадянство.
- ☐ Переглянути умови, за яких жінки та дівчата-мігрантки та біженки, які тривалий час перебувають у країні, зокрема жінки та дівчата без громадянства, можуть отримати гарантоване право проживання на незалежній основі. Гарантоване право проживання необхідно особливо забезпечити особам, які пережили насильство щодо жінок, чиї діти є громадянами приймаючої країни, включно з випадками, коли вони втрачають опіку над дітьми в результаті розлучення або судового розгляду у справах про сім'ю.
- ☐ Забезпечити шляхи натуралізації та вжити заходів, які гарантовано усувають гендерно зумовлені перешкоди для жінок і дівчат-мігранток та біженок у цьому питанні.

Возз'єднання сім'ї

Возз'єднання сім'ї може забезпечити мігранткам і біженкам надійний шлях до безпеки та надати певний захист від насильства та експлуатації в країні, що їх приймає. Тому держави повинні забезпечити право на возз'єднання сім'ї для мігранток, біженок та шукачок притулку відповідно до зобов'язань за Європейською конвенцією про захист прав людини та відповідним міжнародним правом, яке визнає сім'ю як основну ланку суспільства, що потребує захисту.

Возз'єднання сім'ї

Возз'єднання сім'ї — це право іноземців в'їхати та проживати в країні, де члени їхньої сім'ї проживають на законних підставах або громадянство якої вони мають, з метою збереження сім'ї. Це право не абсолютне і може бути обмежене відповідно до національного законодавства та міжнародних стандартів.

Особливої уваги потребують права біженця на возз'єднання сім'ї та права сім'ї, яка проживає в країні, не бути розділеною через вислання одного з членів сім'ї.

Перелік заходів для дотримання права на возз'єднання сім'ї

- ☐ Переконатися, що закон передбачає возз'єднання сім'ї для жінок та дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.
- ☐ Вжити заходів для забезпечення того, щоб жінки та дівчата були поінформовані про свої права щодо возз'єднання сім'ї та мали доступ до юридичних консультацій і допомоги для реалізації цих прав.
- ☐ Розглянути можливість приймання чи передання запитів про надання притулку для забезпечення возз'єднання з сім'єю жінок і дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку, які були розлучені з сім'єю в дорозі. За можливості, забезпечити, щоб умови, за яких особа, яка шукає притулку, може подати заяву про таке переведення, були чітко визначені та доступні.
- ☐ Намагатися забезпечити законні способи дотримання права на сімейне життя жінок і дівчат-мігранток, які законно проживають на території, а саме шляхом надання близьким та залежним членам сім'ї можливості мігрувати до таких жінок чи приєднатися до них у приймаючій країні.

Утримання під вартою

Адміністративне утримання під вартою відповідно до імміграційного законодавства повинно застосовуватися лише як крайній захід. Дівчата без супроводу або розлучені з сім'єю, як правило, не підлягають затриманню. Жінки та дівчата можуть бути особливо вразливими до шкоди під час утримання під вартою, тому для їхнього захисту можуть бути необхідні спеціальні заходи. Держави повинні застосовувати орієнтований на вікові та гендерні аспекти підхід у всіх питаннях, що стосуються позбавлення волі, який враховує особисту ситуацію та індивідуальні особливості жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку. Держави повинні надавати їм необхідні послуги.

Перелік заходів для забезпечення дотримання прав людини в умовах утримання під вартою

- ☐ Надавати жінкам і дівчатам-мігранткам, біженкам та шукачкам притулку, які позбавлені волі, наступне:
 - інформацію про їхні права та, за необхідності, про правову допомогу і юридичну консультацію (див. «Доступ до інформації», сторінка 24);
 - доступ до правоохоронних заходів та ефективних механізмів інформування й подання скарг, включно з перенаправленням таких скарг до поліції, їх наступним розслідуванням та, якщо актуально, доступом до правової допомоги;
 - доступ до медичних послуг, телефонних ліній допомоги та відповідних служб підтримки після травматичних подій і консультування в місцях утримання під вартою;
 - присутність персоналу жіночої статі серед службовців прикордонної, міграційної, поліцейської служби чи інших служб утримання під вартою, а також серед працівників соціальних служб та, якщо можливо, перекладачів. Ці співробітники повинні бути належним чином навчені;
 - доступ до телефону та/або інтернету з метою інформування родичів чи інших осіб про своє позбавлення волі, а також для одержання допомоги від консульств;
 - можливість підтримувати значущий зв'язок із зовнішнім світом, включно з відвідуваннями, регулярним доступом до телефону чи їхніх мобільних телефонів або інтернету.
- ☐ Забезпечити регулярний незалежний моніторинг місць утримання під вартою, включно з об'єктами адміністративних затримань.

- Якщо адміністративне затримання застосовується відповідно до імміграційного законодавства, що має бути лише крайнім заходом:
 - сім'ї не повинні розлучатися;
 - у місцях утримання під вартою для жінок та дівчат повинні бути окремі безпечні зони, де гарантується їхня приватність, і які належним чином задовольняють їхні особливі потреби;
 - дівчата без супроводу або розлучені з сім'єю, як правило, не підлягають затриманню.
- В будь-якому разі слід забезпечити ефективні альтернативи адміністративному затриманню для жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку, які пережили катування, насильство чи торгівлю людьми, а також для вагітних, жінок з немовлятами, жінок похилого віку та жінок з інвалідністю.
- Переконатися, що умови проживання в центрах попереднього утримання мігрантів відповідають щонайменше стандартам, зазначеним у розділі «[Транзитні та приймальні пункти](#)», стор. 40.
- Жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку, які перебувають під адміністративним затриманням, бажано розміщувати у спеціально створених для цього центрах. При проектуванні й плануванні приміщень таких центрів слід особливо уникати будь-чого, що може нагадувати тюремне середовище. В межах центру попереднього утримання жінки й дівчата-мігрантки, біженки та шукачки притулку мають зазнавати якомога менших обмежень своєї свободи пересування.
- Слід забезпечити доступність відповідної діяльності, і в принципі затримані особи повинні мати доступ до прогулянок на свіжому повітрі впродовж дня.

Розділ 5 ПОВЕРНЕННЯ

Повернення

Добровільне повернення додому має бути пріоритетним варіантом. Повернення додому слід завжди реалізовувати в умовах безпеки та з дотриманням гідності, відповідно до принципу *неприпустимості примусового повернення*.

Стаття 3 Європейської конвенції про захист прав людини та стаття 61 Стамбульської конвенції передбачають захист від примусового повернення. Стаття 16 Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми містить положення про безпечне повернення потерпілих від торгівлі людьми, включаючи конкретні положення щодо дітей.

Неприпустимість примусового повернення (Стаття 61 Стамбульської конвенції)

1. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для дотримання принципу невислання відповідно до наявних зобов'язань згідно з міжнародним правом.
2. Сторони також уживають необхідні законодавчі або інші заходи для забезпечення того, щоб постраждалі від насильства стосовно жінок, які потребують захисту, попри їхній статус або місце перебування, за жодної обставини не поверталися до будь-якої країни, де існувала б реальна загроза їхньому життю, або де вони можуть зазнавати катування чи нелюдського або принизливого поводження чи покарання.

Перелік заходів для дотримання положень про неприпустимість примусового повернення та забезпечення поваги до прав жінок і дівчат у процесі повернення

- ☐ Забезпечити відсутність повернення або вислання жінок та дівчат-мігранток і шукачок притулку до країни, де їхнє життя будуть під загрозою або де вони можуть зазнати катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання. Сюди відносяться дії, які непропорційно впливають на жінок і дівчат або спрямовані на них через те, що вони є жінками чи дівчатами.
- ☐ Приділити належну увагу відповідним зобов'язанням з дотримання прав людини, головним чином праву на сімейне життя, згідно з міжнародним законодавством та прецедентним правом Європейського суду з прав людини, а також враховувати вразливу ситуацію кожної конкретної особи, особливо її стан здоров'я, як-от вагітність.
- ☐ Забезпечити, щоб найкращі інтереси дитини були головним критерієм при поверненні дівчат.
- ☐ Запровадити безпечні, конфіденційні та орієнтовані на потерпілих процедури, які мінімізують ризик примусового повернення, з огляду на особливі труднощі, з якими стикаються потерпілі від насильства проти жінок та торгівлі людьми при повному розкритті підстав для їх міжнародного захисту (див. «[Притулок](#)», стор. 43).
- ☐ Переконаватися, що до завершення індивідуальної оцінки потреб у міжнародному захисті, особливо якщо є будь-які ознаки насильства щодо жінок чи торгівлі людьми, не застосовуватимуться жодні прискорені процедури, а також процедури, що не мають характеру призупинення.
- ☐ Призупинити процедури висилки з країни жінок та дівчат-мігранток на підставі їхнього статусу як особи, залежної від чоловіка, партнера згідно з визначенням у внутрішньому законодавстві, одного з батьків чи іншого члена сім'ї, щоб надати їм можливість подати окрему заяву на одержання дозволу на проживання.
- ☐ Забезпечити, щоб відповідні органи влади могли оцінити, чи повинне повернення додому супроводжуватися сталими заходами реінтеграції й допомоги у державах-членах, до яких повертаються особи.
- ☐ Вжити необхідних заходів для забезпечення можливості визнання дипломів або кваліфікацій, здобутих за кордоном жінкою або дівчиною, яка повертається до приймаючої держави.

Відповідні міжнародні стандарти та інструменти Ради Європи

Організація Об'єднаних Націй

Конвенція Організації Об'єднаних Націй про статус біженців 1951 року містить міжнародно визнане визначення поняття «біженець (біженка)» та окреслює правовий захист, права та допомогу, на які має право біженець.

Керівні принципи УВКБ ООН у справах біженців щодо міжнародного захисту № 1: Переслідування за ознакою статі в контексті статті 1A(2) Конвенції 1951 року та/або Протоколу 1967 року про статус біженців (2002) мають на меті надати юридичні роз'яснення урядам, юристам, особам, що приймають рішення, та судовим органам, а також співробітникам УВКБ ООН, які визначають статус біженців на місцях.

Конвенції Ради Європи

Європейська конвенція про захист прав людини забороняє дискримінацію за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, приналежності до національної меншини, майнового стану, народження або іншого статусу (стаття 14) та забороняє катування (стаття 3).

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція, 2011 р.) містить конкретні заходи щодо захисту жінок-мігранток, біженок та шукачок притулку.

Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція, 2007 р.) має на меті запобігати та боротися з сексуальною експлуатацією та сексуальним насильством над дітьми та захищати права потерпілих дітей без будь-якої дискримінації, зокрема за ознакою статі.

Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми (2005) вимагає від держав-учасниць застосовувати підхід, заснований на гендерній рівності, у боротьбі з торгівлею людьми (стаття 1, пункт 1, стаття 5, пункт 3, стаття 6, пункт d, та стаття 17). Потерпілі від торгівлі людьми повинні мати доступ до справедливих та ефективних процедур надання притулку, а також можливість користуватися низкою прав у сфері допомоги, захисту та

компенсації (статті 10-16).

Багато положень [Європейської соціальної хартії](#) (переглянутої) (1996) мають актуальне значення, зокрема право на житло (стаття 31, пункт 2), право на охорону здоров'я (статті 7, 8, 11 та 19, пункт 2), право на освіту (статті 9, 10, 15, 17 та 19, пункти 11-12), право на захист сім'ї та право на возз'єднання сім'ї (статті 16, 17 та 19, пункт 6) та право на охорону материнства (стаття 8).

Рекомендації та політичні інструменти Ради Європи

Рекомендація [CM/Rec \(2022\)17](#) щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.

Рекомендація [CM/Rec\(2022\)22](#) про принципи захисту прав людини та рекомендації щодо встановлення віку в контексті міграції.

Рекомендація [CM/Rec\(2019\)1](#) Комітету міністрів державам-членам щодо запобігання сексизму та боротьби з ним.

Рекомендація [CM/Rec\(2019\)11](#) Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про дієву опіку для дітей без супроводу дорослих та дітей, розлучених із сім'єю, у контексті міграції.

Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2024–2029 роки.

Посібник Ради Європи із захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства в кризових і надзвичайних ситуаціях (2022).

Документ Ради Європи, Заяви про надання притулку за гендерною ознакою та принцип недопущення примусового повернення: Статті 60 і 61 Стамбульської конвенції (2019).

Брошура Ради Європи, Стамбульська конвенція – «Злочини, вчинені в ім'я так званої «честі» (2019).

Спеціальний звіт Лансаротського комітету Ради Європи, [Захист дітей, які постраждали від кризи біженців, від сексуальної експлуатації та сексуального насильства](#) (2017).

Примітки

Примітки

[illegible]

www.coe.int

Рада Європи — це провідна правозахисна організація континенту. До її складу входять 46 держав-членів, включаючи всіх членів Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини — угоду щодо захисту прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини контролює виконання Конвенції в державах-членах.

